Rok III. Kraków — Warszawa, 5 sierpnia 1913. Nr. 10.

PRZEMYSŁ CERAMICZNY

dwutygodnik poświęcony fabrykacyi cegieł, dachówek, drenów, kafli, wapna i t. p.

pod redakcyą inż. Romana Z. Ciesielskiego.

ORGAN „ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CERAMICZNEGO“.

SZKOŁA CERAMICZNA BĘDZIE WE LWOWIE.

Miejscowość, w której stanie przyszła szkoła ceramiczna, zreformowana w myśl wniosków Związku ceramicznego, była do pewnego stopnia przedmiotem sporu. Bo w pertraktacye miasta Lwowa z Wydziałem krajowym trwające lat kilka, wmieszał się jak „deus ex machina“ Kraków, przedstawiając Wydziałowi krajowemu nadzwyczaj ponętne oferty, które wysunięte w ostatniej chwili, mogły mieć tylko jeden skutek t. z. odwlec całą sprawę na lat kilka.

Wobec takiej sytuacyi Związek ceramiczny rozwinął energiczną akcyę szczególnie przez swą deputacyę w Prezydyum m. Lwowa by takowe przyspieszyło decyzyę Rady miejskiej co do gruntu jaki ma być pod szkołę przez miasto oddany.

Rzeczywiście na posiedzeniu w połowie lipca b. r. Rada oddała Wydziałowi krajowemu tereny przy ul. Snopkowskiej we Lwowie, na których stanąć ma szkoła ceramiczna, instytut geologiczny, stacya doświadczalna dla przem. ceramicznego i naftowego. Rada miejska dodała zastrzeżenie, że gmachy te mają stanąć w przeciągu lat 3.

W ten sposób dzięki wysiłkom Związku kwestya szkoły zbliżyła się już bardzo znacznie do urzeczywistnienia.

JULIUSZ WEISS.

KOLEJE WĄSKOTOROWE.

Układanie toru.

Pracę tę rozpoczyna się po dokonaniu podtorza i wykonywa się ją w dwojaki sposób: albo zestawia w pewnem miejscu składu poszczególne przęsła toru przed ułożeniem ich, poczem przewozi się je na odpowiednich wozach na miejsce użycia, albo też przewozi się oddzielnie na miejsce budowy szyny i progi, gdzie się je prowizorycznie łączy w ramy, łubki umocowuje się w tym razie tylko zapomocą dwóch śrób, szyny zaś utwierdza tylko na progach końcowych i środkowych.

Po prowizorycznym torze przewozi się następnie materyał budowlany i ciągle tor się przedłuża, równocześnie dokonywa się ostatecznego połączenia toru na przestrzeni, na której go już ułożono, rozmieszcza się odpowiednie progi i utwierdza się ostatecznie szyny.

Pierwszego sposobu układania toru używa się wówczas, gdy szybkie ukończenie budowy linii jest naglące.

Po ułożeniu toru zwozi się materyał na podłoże.

Zrazu zwozi się tylko tyle materyału, ile potrzeba do podniesienia przęseł toru, dopiero po ustaleniu wysokości i kierunku toru układa się resztę materyału.

Łubki łączy się przy układaniu toru, jak już wspomniałem tylko prowizorycznie zapomocą dwóch śrób, dalsze dwie śruby utwierdza się dopiero przy powtórnem podniesieniu toru.

Przy połączeniu poszczególnych szyn należy uwzględnić zmiany długości spowodowane zmianami temperatury tak, aby odstęp w miejscu styku szyn wynosił w lecie 2 mm, w zimie 6 mm.

Dziury śrubowe na końcach szyn są owalne, wskutek czego nie stawiają wcale oporu przy zmianie długości szyn.

Szczególną zwrócić należy uwagę na zachowanie oznaczonych odstępów między końcami szyn, gdyż w przeciwnym razie utrzymanie toru napotyka na wielkie trudności, ponieważ w lecie szyny wypinają się, przyczem głowy szyn się spłaszczają w zimie zaś koła wozów są narażone na uszkodzenie.

Połączenie szyn odbywa się w dwojaki sposób: rozróżniamy podparte i międzyprogowe (wolne) połączenie stykowe. Przy styku wolnym niema progu pod miejscem styku, przy podpartem połączeniu stykowem schodzą się końce dwóch szyn na tym samym progu i w tym wypadku korzystną jest rzeczą użyć szerszych progów stykowych. Przy kolejach gospodarczych z szynami 5 kilogramowemi, używa się przeważnie podpartego połączenia stykowego.

Przy torach z cięższych szyn, odpowiada bardziej celowi styk wolny, ponieważ progi są w tym razie w mniejszym stopniu narażone na zużycie się, a wozy przejeżdżają w miejscach styku łagodniej aniżeli przy podpartem połączeniu stykowem.

Przy układaniu toru należy szczególnie baczyć na dokładne zachowanie szerokości toru.

Na krzywiznach należy powiększyć szerokość toru, aby uniknąć wykolejenia się wozów i nie zwiększać niepotrzebnie tarcia.

Powiększanie szerokości toru dokonywa się przez posunięcie wewnętrznej szyny.

Wielkość powiększenia szerokości toru zależy od promienia krzywizny rozstawu kół wozów i każdorazowej chyżości ruchu.

Następujące zestawienie podaje niektóre ogólne wskazówki tyczące się powiększenia szerokości toru.

Przy szerokości toru 76 cm.

promień krzywizny w metrach	300	200	100	80	60	50	40
powiększenie szer. toru w mm.	4	9	13	15	17	19	20

Przy szerokości toru 60 cm.

promień krzywizny w metrach	200	100	80	60	50	40	20
powiększenie szer. toru w mm.	4	8	10	11	12	13	14

Przy ruchu z wielką chyżością podwyższa się na znacznych krzywiznach zewnętrzną szynę. To wywyższenie zewnętrznego toku szyn może przy naszych gospodarskich kolejach odpaść tem bardziej, że utrzymanie jego pociąga znaczne koszty, a nadto nie jest ono niezbędne konieczne, jak to wykazały zarządzone nawet przy głównych kolejach próby w tym kierunku.

W SPRAWIE DOSTAWY WOZÓW DO TRANSPORTU DACHÓWEK.

W odpowiedzi na pismo Związku wystosowane do c. k. Ministerstwa kolei, w powyższej sprawie, nadeszła odpowiedź tegoż, zaznaczająca, że wspomniane c. k. Ministerstwo nie może się zgodzić na zaproponowane zmiany dotyczące dostawy wozów dla transportu dachówek. Przedłużenie terminu dostawy do 3 dni nie może nastąpić ze względu na trudności technicznej natury, jakie zachodzą przy dy-

rygowaniu wozów. Liczba 10-cio tonowych wozów ciągle się zmniejsza, bo przy nowych zamówieniach uwzględnia się przeważnie wozy 15—20 tonowe.

Sprawianie wozów o większej nośności jest usprawiedliwione względami ruchowymi i ekonomicznymi a osiągnięcie korzystnego stosunku między tarą wozu a jego nośnością jest korzystnem nietylko dla kolei, ale czyni również zadość żądaniom stawianym w tym kierunku przez partye.

Taryfa wyjątkowa dla transportu dachówek jest tak niską, że dalsze zniżki a zwłaszcza zastosowanie tej taryfy przy opłacie należytości przewozowych za 10 ton bez względu na nośność wozu nie mogą mieć miejsca.

Wreszcie nadmieniono, że życzenie stron co do dostawy wozów o pewnej nośności w miarę możności były uwzględniane.

Z odpowiedzi powyższej Związek nie może być zadowolony, memoryał do Ministerstwa kolei wniesiony wyłuszcza szczegółowo powody, dla których życzenie to podniósł i nie ma wątpliwości, że najbliższe posiedzenie Wydziału poczyni dalsze kroki.

ROZMAITOŚCI.

Kwity. Najwyższy Trybunał orzekł d. 21. I. 1913, że A. F. nie był przez firmę X. upoważniony do inkassa i przedstawił firmie Y kwity sfałszowane; X-owi nie przedstawiono zatem kwitów Y-na i on go nie zaspokoił (§ 1426), ma więc temu ostatniemu należytość zapłacić, szkodę zaś poszukiwać na A. F.

Podobnie orzekł N. Trybunał w innym wypadku; gdy buhalter nadużywszy zaufania, skradł pieczęć, wystawił pokwitowanie i podjął od dłużnika pieniądze, to tenże mimo to jest obowiązany do zapłacenia tejże oszukanemu wierzycielowi.

Dostawa cegły. Klauzula w umowie cegielni z budującym, że takowa dostarczać będzie cegłę „...w miarę postępu budowy..“ według zapatrywań sądów wiedeńskich (Wienerberger Ziegielfabriks & Bauges. — contra Allgem. öster. Baugesel.) w trzech instancyach, oznacza, że dostawa cegieł rozkłada się na cały okres budowy i ma odpowiadać zapotrzebowaniu budującego, ale nie daje cegielni prawa do kontrolowania czy i o ile zapotrzebowanie jest faktyczne. Rzeczą budującego jest zapotrzebowanie określać i on tylko znać je może, nie zaś cegielnia, która o zobowiązaniach budującego nie ma właściwego pojęcia. Wobec tego jednostronne i samowolne umniejszenie ilości dostarczanej cegły jest naruszeniem umowy.

Z praktyki sądowej w Królestwie. — Czy według obowiązujących u nas praw można udowadniać świadkami nieotrzymanie waluty z weksla, wrazie sporu, zameldowanego przeciwko następnemu okazicielowi i zasadzającego się na tem że przy cesyi wekslu na niego wiadomo mu było, że za dany weksel wystawca waluty nie otrzymał.

L. wytoczył sprawę przeciwko M. i F. o zapłacenie wekslu, zaznaczając, że pierwszy z nich jest wystawcą, a drugi — indossantem i solidarnym poręczycielem; obaj oni odmówili dobrowolnej zapłaty wekslu.

Pozwany M. bronił się tem, że on waluty za niniejszy weksel nie otrzymał i że weksel ten wydał na imię F., który to przez indoss odstąpił go swemu synowi, wiedząc, że właściwie z tego wekslu nic mu się nie należy. Syn zaś F. cedował ten weksel G., który dowiedziawszy się o nieuczciwości cesyi zwrócił mu ten weksel. Wówczas F. (syn) zniszczył pierwotną cesyę i cedował ten weksel także nieuczciwie i fikcyjnie L., który wobec tego nie może być uważany za prawego właściciela wekslu.

Na potwierdzenie swoich wyjaśnień M., powołując się na rezolucyę Senatu z roku 1868 za Nr 745 prosił o zbadanie świadków; pozywający zaś, opierając się na art. 409 Ustawy postan. cyw. prosił nie dopuszczać świadków.

Sędzia pokoju uznał, że wobec tego, że weksel przeszedł w trzecie ręce, to dowodzić faktu nieotrzymania za niego waluty przez wystawcę — nie można i żądaną przez L. sumę przysądził mu.

Zjazd sędziów pokoju po zbadaniu świadków pozwanego, znajdując, że ich zeznania w zupełności wykazały, że sporny weksel był wydany przez M. bez otrzymania z niego waluty, a jedynie w charakterze zabezpieczenia i opierając się na rezolucyi Senatu z 1910 roku za Nr 12, akcyę L. oddalił.

W skardze kasacyjnej L. przedstawił, że M. powołał świadków na ustalenie dwóch faktów: 1) dla potwierdzenia tego, że on na dany weksel nie otrzymał waluty, 2) dla ustalenia tego, że indoss na tym wekslu jest fikcyjny i że za niego nie otrzymano pieniędzy. Oba zaś te fakty nie mogą być udowodniane świadkami ponieważ: 1) weksel przeszedł przez indoss do osób trzecich, którzy walutę za niego zapłacili (rezol. Dep. Cyw. Senatu z roku 1882 za Nr 123 i z roku 1883 za Nr 27). a 2) co się dotyczy indosu to dla niego ustanowiona jest przez prawo jedynie forma piśmienna (art. 136 kod. handl.), a więc tego nie można ani stwierdzać świadkami, ani też

przeczyć (rez Cyw. Dep. Kass Senatu z roku 1884 za Nr 12 i 13)

Pomimo to wszystko Zjazd sędziów pokoju dopuścił zeznania świadków wbrew art 509 Ust post, Cyw. i rezol. Cyw. Depart. Kassac. Senatu z r. 1906 za Nr 5, z r. 1889 za Nr 100 i z r 1891 za Nr 60.

Niezależnie od tego Zjazd, wbrew art. 129 Ust post. cyw. nieprawidłowo określił wartość i znaczenie zeznań świadków, ponieważ żadem z nich nietylko nie był obecny przy wystawianiu przez M wekslu, lecz wogóle tego wekslu nie widział.

Skargę kasacyjną L. przeciwko M. i F. Cyw. Dep. Kass. Senatu pozostawił bez skutku

II. Ogólne zebranie Senatu. Ukazem z dnia 19 marca n st. 1913 roku za Nr 643 wyjaśniło, że zawarcie umowy o utworzeniu towarzystwa do eksploatowania w celach handlowo przemysłowych chociażby i własnego wynalazku stanowi czynność handlową i w kwestyach spornych podlega kompetencyi sądu handlowego.

III. Senat ukazem z dnia 22 stycznia n st. 1913 r. za Nr 416 wyjaśnił, że zgodnie z wielokrotnemi wskazówkami Senatu, komisya gubernialna do spraw podatku przemysłowego, jako instytucya apelacyjna obowiązana jest sama rozpatrywać przedstawione przez opłacających podatek przemysłowy księgi handlowe, a nie poruczać rozpatrywanie tych ksiąg izbie skarbowej.

Przy tem, jeżeli na zasadzie przedstawionych ksiąg handlowych nie można ściśle rozgraniczyć dochodów przedsiębiorstw od dochodów z nieruchomości, to księgi te należy uznać za niedostateczne do określenia ogólnego dochodu przedsiębiorstw handlowych i opodatkowanie należy określić w stosunku do normalnej dochodowości oddzielnych przedsiębiorstw, należących do opłacającego podatek. *Prz.kr.*

PYTANIA I ODPOWIEDZI.

Pytanie 10 a.

Dachówka moja ma tą nie miłą właściwość, że w bardzo krótkim czasie porasta mchem, na dachu łuszczy się i stanowi później dla mnie źródło przykrości i skarg a nawet procesów.

Gliny mam 3 gatunki, chudą, żółtą, słabo zanieczyszczoną ziarnkami marglu wielkości grochu, drugą brązową, tłustą, czystą i trzecią barwy niebieskawo-szarej, twardą łuszczącą się niekiedy jak łupek. Glinę I używam do cegły, a tylko bardzo czyste warstwy mięszam do dachówki, na którą użgwam po połowie II i III. Sypię je na zimę w kopce 2—2·50 m., bo nie mam dużo miejsca i tak stoją do wiosny, a potem przerabia się ją przez 2 pary walców i wychodzi z mundsztuka jako dachówka ciągniona, albo też robię placki, które prasuję na ręcznej dwustronnej prasie sankowej.

Gdzież więc leży przyczyna złego towaru? Czy w glinie, czy w maszynach, czy w paleniu, które odbywa się w piecu kręgowym 12 komorowym o komorach 3·00 m. szer. 4 m. długich, 2·60 wys., komin ma 35 m. i w górze średnicę 1·00 m. Zwracałem sie po poradę do dwóch krajowych instytucyi, jedna mi nie odpowiedziała, druga poleciła pruskiego jakiegoś agenta, ale ten mię namawia na przebudowę pieca a widzę, że na ceglarstwie wcale się nie zna. Włożyłem, jak dla mnie dużo pieniędzy, mam tyle zmartwienia i kosztów całkiem straconych, bo tu morawska i wiedeńska dachówka idzie, a u mnie wszystko na placu. — Słyszałem, że przez „Przemysł ceramiczny“ nie jedną dobrą radę nasi fabrykanci dostali i bardzo proszę pp. fachowców o wspomożenie mię swojem zdaniem.

J. St.

Pytanie 3 c.

Zamierzam w tym roku budować piec do wypalania cegieł z roczną produkcyą około 500.000 sztuk cegieł.

Zwracam się do Szan. Fachowców o łaskawe informacye w niżej podanych pytaniach:

1) Jaki piec byłby do wypalania cegły węglem najlepszy i jaki system.

2) Ile mniej więcej ma taki piec kosztować.

3) Ile mniej więcej liczy się koszta jednego tysiąca w powyższym piecu.

4. Czy wogóle by się opłaciło na taką małą produkcyę taki piec budować.

J. P.

Odpowiedź na pytanie 3 c.

Dla podanej produkcyi o rocznych 500.000 różnych wyrobów, a więc: cegieł, dachówek, dren, należy wziąść pod uwagę piec o ruchu nieprzerwanym, a więc ciągły. A ponieważ poza 500.000 sztuk pan wyjść niema zamiaru, przeto radzę system t. zw, zygzakowy, przyczem w tym piecu w każdej komorze układać można inny towar i we właściwej dlań temperaturze bez niebezpieczeństwa stopnienia lub niedopalenia. Podłużny (hofmanowski) piec okrężny nie wchodzi tu w rachubę, bo produkcya roczna jest tu za małą, wobec czego piec miałby komory zbyt wąskie, co znowu dla normalnego toku pracy jest wysoce szkodliwe. W piecu zygzakowym może pan palić tygodniowo 20—50.000 sztuk, przy zużyciu węgla nie większem jak w zwykłym okrężnym.

Piec zygzakowy zależnie od wielkości i wykonania kosztować może od 10.000 K. wypalenie w nim tysiąca kosztuje 2—3 kor

inż. *J. Hoffmann.*

DZIAŁ POŚREDNICTWA PRACY.

(BEZPŁATNY I TYLKO DLA PRENUMERATORÓW).

(NA ODPOWIEDZI NALEŻY DOŁĄCZYĆ MARKI).

Majster ceglarski 25 lat praktyki obznajomiony gruntownie z wyrobem i paleniem wszelkich gatunków towarów poszukuje posady zaraz. — Łaskawe zgłoszenia pod L. Z. do Redakcyi Przemysłu Ceramicznego, Kraków.

Chemik

z praktyką cementowniczą potrzebny od 1. lipca do fabryki Tow. Akc. „Łały“ poczta Łazy Królestwo Polskie — Wraz z podaniem prosimy nadsyłać odpisy świadectw z odbytych studyów i praktyki.

POSADY MAJSTRA CEGL. lub przedsiębiorstwa większej cegielni poszukuje zdolny i sumienny fachowiec. Zgłoszenia do Adm. P. C. 361. J. N.

Fachowiec ceglarski

żonaty, lat 28, mówiący po niemiecku, czesku i polsku, obznajomiony doskonale ze wszystkimi działami branży ceglarskiej **szuka posady kierownika większej fabryki** do objęcia zaraz lub później.

Może mieć ze sobą oddział dobrych robotników. Łaskawe zgłoszenia do Adm. Przem. ceram. pod „Zdolny 417“.

Poszukiwany zdolny majster ceglarski

do parowej cegielni w zachodniej Galicyi. Tenże musi być dokładnie obeznany ze wszystkimi wyrobami ceglarskiemi jak: wszelkiego rodzaju cegły, dreny dachówki, płytki chodnikowe, kafle. — Zgłoszenia pod „Fachowiec 125“, 419 do Przemysłu ceram.

Zarząd wapienników w Szaflarach

poszukuje **natychmiast zdolnego rutynowanego palacza** (Heitzera). — Warunki według umowy, pomieszkanie, opał i światło w naturze. Zgłoszenia z odpisami świadectw nadsyłać do firmy:

Wł. Dudziński, Nowotny i Ska w Nowym Targu

MASZYNISTA I UZDOLNIONY MONTER obeznany z maszynami ceglarskiemi i elektrycznością z bardzo dobremi świadectwami zostający dotąd na posadzie w wielkiej fabryce poszukuje posady. — Zgłoszenia do Redakcyi Przemysłu ceramicznego pod. S. 398.

UZDOLNIONY MASZYNISTA obznajomiony z wszelkiemi urządzeniami najnowszych maszyn w wielkich fabrykach ceramicznych poszukuje odpowiedniej posady. — Łask. zgł. do Red. Przem. ceram. 394.

Zdolny kierownik **fabr. dach. i cegieł,** do tej chwili na posadzie, poszukuje posady w większej lub mniejszej fabryce dach. i ceg., jako kierownik od 1-go stycznia 1913 r. Świadectwa pierwszorzędne na żądanie. Łaskawe zgł. do Redakcyi »Przem. ceram.« pod Z. I. 373.

Poszukiwany palacz do pieca

Parowa fabryka dachówek **E. H. FRIEDMANN Wieliczka**, poszukuje zaraz zdolnego, sumiennego i doświadczonego palacza.

Pierwszeństwo mają ci, którzy byli zajęci przy piecach systemu Hotopa z rusztami.

Poszukiwany natychmiast

maszynista - monter, obeznany dokładnie z obsługą motoru systemu „Climax“. — Zgłoszenia z odpisami świadectw nadsyłać należy pod ardsem firmy:

Dudziński Nowotny i Ska w Nowym Targu

Dobrego palacza piecowego

poszukuje **JAKÓB HORN w Sokalu.**

Kierownik cegielni

z b. dobrem świadectwem wyższej szkoły ceram., kilkuletnią praktyką z chlubnemi świadectwami poszukuje odpowiedniej posady. — Odpisy świadectw i zgłoszenia w Redakcyi „Przem. Ceram.“ pod K. 387.

Austryackie Zakłady Budowy Maszyn.

HUMBOLDT TOW.

z ograniczoną poręką

WE WIEDNIU

Zastępstwo na Galicyę wschodnią i Bukowinę **inż. O. Altstadt** Lwów, Syktuska 38.

Wykonuje kompletne urządzenia fabryczne w szczególności maszyny rozdrabniające na sucho i wilgotno, fabryki cementu, piece obrotowe, hydrauliczne i mechaniczne prasy do kamieni, fabryki cegły, piaskowo-wapienne. — ompletne urządzenia transportowe. — Transmisye. — onstrukcye żelazne. — Aparaty do czyszczenia wody. — **Budowa zakładów do spalania śmiecia.** — Ogólny oddział budowy motorów cieplikowych. — **Kompletne Zakłady ceramiczne,** gorzelnie, browary i t. p. fabryki.

Akc. Tow. dla budowy maszyn

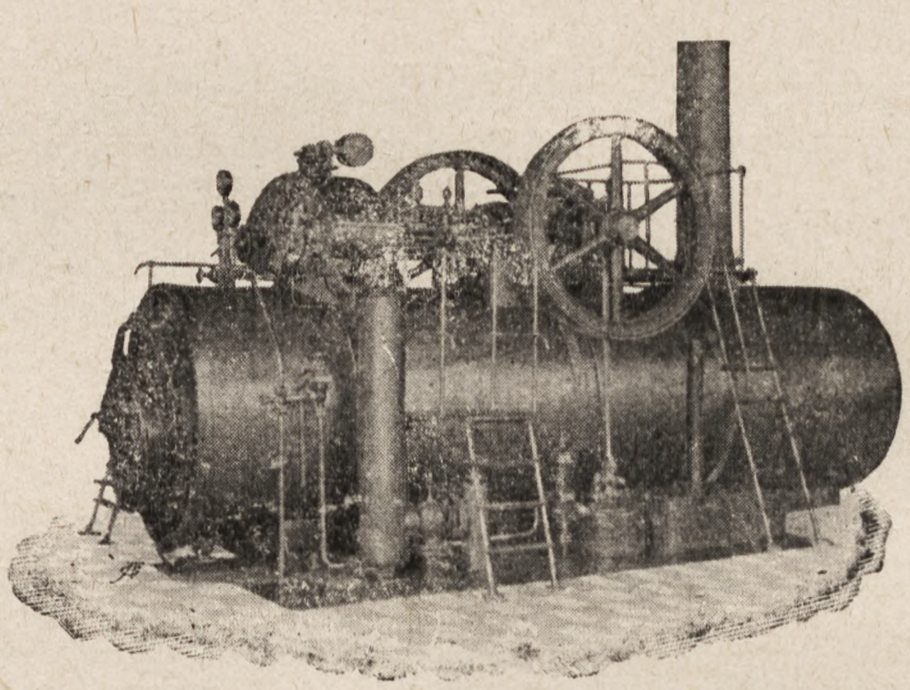
Brand & Lhuillier

Berno, (Morawy)

Zastępca dla Galicyi i Król. Polskiego

Nadinż. H. BASCH

Kraków, Librowszczyzna 6.

Lokom. na parę gorącą. Maszyny na parę gorącą stojącej i leżącej konstr. Kotły parowe, przegrzewacze, ekonomizery, kompresory, chłodnie.

Ingersoll-Rand Co.

Budapest IV. Ferencz Jozsef rakpart 17. **Warszawa** Wiedeń IV. Wiedner Gürtel 2.

Pierwsza fabryka specyalna dla:

Kompresorów powietrznych i gazowych, dla każdej siły popędowej i wielkości. — **Davis Calyx**, bezdyamentowa maszyna do głębokiego wiercenia, maszyny do głęb. wierceń z dyamentem. — **Pompy** do popędu parą i powietrzem. — **Swidry** do wiercenia skał. — **Pneumatyczne narzędzia** do obrabiania metali i kamienia.
Odwiedziny inżynierskie i kosztorysy **bezpłatnie.**
Proszę żądać katalogów z powołaniem się na nasze pismo.

Nowość! **Nowość!**

Baczność właściciele cegielń!

50% oszczędności na węglu i robociźnie.

Kto niezadowolony z wydajności swego pieca,
Kto walczy z trudnościami w paleniu,
Kto wydaje na węgiel do pieca więcej niż 2·40 K,
Kto ma towar zły, dużo spękany, rysy itp.,
Kto w swym piecu szybko, dużo i tanio palić pragnie,

ten niech zwróci się do fachowca-specyalisty, który błędy usuwa dla właściciela cegielni bez kosztów i z gwarancyą, przy dostosowaniu nowo wynalezionej metody palenia.

Nie jest to przebudowa ani nowa budowa, ale po wieloletniej pracy wynaleziony nowy sposób palenia.

50% węgla się oszczędza, nadto robocizna i t. d., palaczy przyucza się bezpłatnie.

Jako honoraryum żąda się tylko procentów od gwarantowanego rezultatu.

Pierwszorzędne świadectwa i referencye stoją do dyspozycyi.

Mój sposób palenia da się wprowadzić do każdego pieca.

Zapytania pod **H. H.** do Przem. ceram. uprasza się skierowywać, a wiadomość udziela się bezpłatnie.